

TYÖELÄMÄ- JA TASA-ARVO- VALIOKUNNAN MIETINTÖ 14/2004 vp

Hallituksen esitys laiksi julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 16 päivänä syyskuuta 2004 lähettänyt työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta (HE 169/2004 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntöneuvos Pasi Järvinen, työministeriö
- ohjelmajohtaja Raimo Luoma ja neuvotteleva virkamies Anssi Paasivirta, kauppa- ja teollisuusministeriö
- ylitarkastaja Merja Hartikka-Simula, Verohallitus
- työllisyysasiantuntija Matti Peltola, Pirkanmaan TE-keskus

- johtaja Hannu Paju ja kehittämisspäällikkö Taavetti Mutanen, Uudenmaan TE-keskus
- työvoimaneuvoja Merja Laru, Vantaan työvoimatoimisto
- lakimies Kalle Räisänen, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- oikeustieteen kandidaatti, asiamies Johan Åström, Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliitto TT ry
- asiamies Mikko Räsänen, Palvelutyönantajat ry
- työmarkkina-asiamies Merja Berglund, Suomen Yrittäjät ry
- kehityspäällikkö Anneli Soppi, Finnvera Oyj
- toimitusjohtaja Pia Backman, Keski-Uudenmaan Uusyrityskeskus
- yrittäjä Kaija Honkimäki, Kaijan pitopalvelu
- yrittäjä Miriam Tossavainen, Mirkun Kirja Oy.

Lisäksi kirjallisen lausunnon on antanut

— Akava ry.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi julkisesta työvoimapalvelusta annettua lakia. Yrittäjäksi ryhtyvälle tarkoitetun starttirahan myöntämisedellytyksiä ehdotetaan määräaikaisena kokeiluna väljennettäväksi siten, että työvoimatoimisto voisi myöntää starttirahaa sellaisten palkkatyönsä tai työmarkkinoiden ulkopuolelta yrittäjäksi

siirtyvien henkilöiden toimeentulon turvaamiseksi, jotka eivät ole työttömiä työnhakijoita. Kokeilussa starttirahan myöntämispäätöksiä voitaisiin tehdä vuosina 2005 ja 2006.

Esitys liittyy valtion vuoden 2005 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2005.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Yleistä

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä seuraavin huomautuksin.

Valiokunta pitää yrittäjyyden edistämistä tärkeänä. Suomalaisten kiinnostus oman yrityksen perustamiseen on kansainvälisissä vertailuissa todettu alhaiseksi. Yrittäjyyden edistämiseksi ja työllisyyden parantamiseksi on tärkeää kehittää erilaisia toimenpiteitä, joilla voidaan lisätä aloitavien yritysten määrää ja niiden mahdollisuuksia työllistää.

Starttirahajärjestelmästä on saatu hyviä tuloksia. Selvitysten mukaan 80 prosenttia starttirahalla aloittaneista yrityksistä on toiminnassa vielä viiden vuoden kuluttua perustamisesta, kun vastaava luku muiden yritysten kohdalla on 57 prosenttia. Korkeaa eloonjäämisastetta selittää starttirahan yhteyteen kuuluva yrittäjyyskoulutus sekä ennen perustamista annettu perusteellinen yrittäjyysneuvonta.

Valiokunta kannattaa hyväksi todetun starttijärjestelmän laajentamista ja puoltaa hallituksen esityksen mukaista kokeilua vuosiksi 2005 ja 2006. Kokeilu mahdollistaa starttirahan myöntämisen ilman työttömyysedellytystä, mikä nopeuttaa starttirahapäätöksen tekemistä ja yrityksen perustamista.

Samalla valiokunta kiinnittää laajemminkin huomiota siihen, että esimerkiksi työllistymissuunnitelman laatiminen voi aiheuttaa tarpeetonta viivettä starttirahan myöntämiselle työttömälle työnhakijalle. Valiokunta pitää tärkeänä, että starttirahan myöntämisessä olevat viiveet selvitetään ja ryhdytään toimiin tarpeettoman byrokratian vähentämiseksi.

Saadun selvityksen mukaan starttirahaa ei myönnetä, jos hakija siirtyy palkkatyöstä tekemään samaa työtä palkansaajaan rinnastettavana yrittäjänä ja on ilmeistä, että hakijan pääasiallinen toimeksiantaja on hänen aiempi työnantajansa. Valiokunta pitää pakkoyrittäjyyden ehkäisyä tärkeänä ja katsoo, että palkkatyöstä yrittäjäksi siirtyvältä hakijalta tulee edellyttää myös muita toimeksiantajia kuin aiempi työnantaja. Samalla varmistetaan, että starttirahan saanut yrittäjä tulee myös verotuksessa kohdelluksi yrittäjänä.

Starttirahakauden pituus ja tukipalveluiden saatavuus

Nykyisin starttirahaa myönnetään keskimäärin 650 euroa kuukaudessa ja starttirahakausi on keskimäärin 26 viikkoa eli noin 6 kuukautta. Rahoituksen pituudessa ja tasossa on kuitenkin merkittäviä alueellisia eroja. Lain mukaan starttirahaa voidaan myöntää 430—770 euroa kuukaudessa enintään 10 kuukaudelta.

Uudistusta valmistellut työryhmä ehdotti starttirahan porrastamista siten, että starttirahaa myönnettäisiin ensin 6 kuukaudeksi 650 euroa kuukaudessa ja sitten väliarvioinnin jälkeen tarvittaessa vielä 6 kuukaudeksi 500 euroa kuukaudessa. Työryhmä piti starttirahakauden pidentämistä tarpeellisenä, jotta varsinkin kasvuun tähtäävän yrityksen käynnistämisvaiheessa yrittäjä voisi panostaa liikeideansa kehittämiseen. Monissa maissa starttirahaa vastaava tuki on mahdollista saada huomattavasti pitemmäksi ajaksi kuin Suomessa, esimerkiksi Saksassa kolmeksi ja Irlannissa neljäksi vuodeksi.

Lakiehdotuksessa ei esitetä enimmäisajan pidentämistä, mutta starttirahakautta pyritään enimmäisajan puitteissa pidentämään nykyisestä, mikä mahdollistaa välitarkistuksen tekemisen esimerkiksi 6 kuukauden kuluttua yritystoi-

minnan aloittamisesta. Väliarvioinnin yhteydessä voidaan yhdessä yrittäjän kanssa katsoa, miten yritystoiminta on toteutunut, ja tартtua olennaisiin ongelmiin. Tarvittaessa yrittäjä voidaan ohjata lisäkoulutukseen taikka yrityshauto- tai muiden tukipalveluiden piiriin.

Valiokunta pitää starttirahakauden pidentämistä ja välitarkistuksen tekemistä tärkeänä. Valiokunta painottaa myös, että ohjeistuksella tulee pyrkiä siihen, että rahoituksen taso ja kes- to olisivat samanlaiset koko maassa.

Lainoituksen turvaaminen

Starttirahan lisäksi aloittava yrittäjä tarvitsee yleensä rahoitusta myös investointien suorittamiseen. Keskeinen edellytys toiminnan onnistuneelle käynnistämislle onkin, että pienyritysten tukemiseen tarkoitettuja Finnveran pienlaineja ja naisyrittäjälainoja on riittävästi tarjolla.

Uudistusta valmistellut työryhmä esitti Finnveran erityislainakiintiön korottamista 30—35 miljoonalla eurolla, jotta pien- ja naisyrittäjälainoja voitaisiin myöntää tarpeen mukaisesti yritystoiminnan aloittamisen lisääntyessä. Työryhmä esitti myös valtion luotto- ja takaustappiokorvausten nostamista nykyisestä 40—65 prosentista 80 prosenttiin aloittavien yritysten osalta.

Valiokunta toteaa, että vuoden 2005 valtion talousarvioesityksessä työryhmän ehdotuksia ei ole näiltä osin esitetty toteutettaviksi. Jotta starttirahoituksen laajennukselle asetetut tavoitteet yrittäjyyden lisäämisestä toteutuisivat, valiokunta pitää välttämättömänä, että hallitus tarvittaessa lisäbudjetin avulla huolehtii siitä, että aloittaville yrityksille on tarjolla riittävästi lainarahoitusta.

Resurssien riittävydestä huolehtiminen

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että starttirahakokeilu esitetään rahoitettavaksi työllisyysmäärärahoista, joiden määrä valtion vuoden 2005 talousarvioesityksessä vähenee noin 34,4

miljoonalla eurolla. Käyttösuunnitelmassa ehdotetaan starttirahaan tarkoitettua määrärahaa nostettavaksi 15 miljoonasta 25 miljoonaan. Valiokunta painottaa, että kokeilu ei saa merkitä työtö- mien tukemiseen tarkoitettua starttirahoituksen saannin vaikeutumista ja heidän tarvitse- miensa palvelujen heikkenemistä.

Samalla valiokunta kiinnittää huomiota työvoimatoimistojen henkilöresurssien tarpeeseen. Esityksen mukaan työvoimatoimistot tekisivät myös kokeilun mukaiset starttirahapäätökset palkkatyöstä, työvoiman ulkopuolelta ja opintojen jälkeen yrittäjiksi ryhtyville. Esityksen perusteluissa arvioidaan, että kokeilun mukaista starttirahaa myönnetään noin 1 200—2 200 yrittäjäksi ryhtyvälle vuosittain. Osa valiokunnan kuulemista asiantuntijoista arvioi kuitenkin starttirahakokeilusta kiinnostuneiden määrän huomattavasti suuremmaksi. Valiokunta toteaa, että kokeilun mukaisista hakemuksista aiheutuu huomattavaa lisätyötä työvoimatoimistoille ja hakemusten ripeä käsittely edellyttää starttipäätöksiin liittyviin tehtäviin osoitetun henkilöstön lisäämistä.

Seuranta ja jatkotoimenpiteet

Valiokunta pitää tärkeänä, että hallitus tarkoin seuraa kokeilun toteutumista ja vaikutuksia sekä ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin, jotta uudistuksen tavoitteet yrittäjyyden lisäämiseksi saavutetaan.

Valiokunta korostaa pienyritystoiminnan merkitystä työllisyyden parantamisessa ja katsoo, että yrittäjyyden politiikkaohjelmassa tulee panostaa pienyritysten syntymistä ja kehittymistä edistäviin toimenpiteisiin sekä sukupolvenvaihdoistilanteiden tukemiseen. Valiokunta pitää tärkeänä, että starttiyrittäjille ja muille pienyrittäjille järjestetään työntekijän palkkaamiseen liittyvien velvoitteiden hoitamiseen liittyvää koulutusta ja neuvontaa, jotta kynnystä ensimmäisen työntekijän palkkaamiseen voidaan alentaa.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella työelämä- ja tasa-arvovaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muuttamattomana.

Helsingissä 9 päivänä marraskuuta 2004

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Jukka Gustafsson /sd	Markus Mustajärvi /vas
vpj.	Anne Holmlund /kok	Terhi Peltokorpi /kesk
jäs.	Sari Essayah /kd	Leena Rauhala /kd
	Susanna Haapoja /kesk	Paula Risikko /kok
	Anneli Kiljunen /sd	Jukka Roos /sd
	Esa Lahtela /sd	Kimmo Tiilikainen /kesk
	Pehr Löf /r	Jaana Ylä-Mononen /kesk.
	Riikka Moilanen-Savolainen /kesk	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Ritva Bäckström.